קלא א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה ו סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' צח סעיף א :

קלב ב מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף א :

קלג ג מיי' פי"ג מהל' תרומות הלכה א :

רבין עליו בהיות לבדו ונתבטל כצ"ל רש"א

נושא
מח' חזקיה ור' יוחנן במקרה שמים ויין נסך נפלו לבור של יין כשר

מבנה
◇ נסיונות להסביר מח' חזקיה ור' יוחנן

אמר חזקיה: הגדילו באיסור אסור, הגדילו בהיתר מותר ורבי יוחנן אמר אפי' הגדילו באיסור מותר, א"ל רבי ירמיה לרבי זירא לימא חזקיה ור' יוחנן בפלוגתא דר"א ורבנן קמיפלגי דתנן *שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו ר"א אומר אחר אחרון אני בא וחכ"א בין שנפל איסור בתחלה ובין בסוף אינו אסור עד שיהא בו כדי להחמיץ ותסברא והאמר אביי לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם וסילק את האיסור אסור, חזקיה דאמר כמאן? אלא הכא ברואין קמיפלגי: לחזקיה לית ליה רואין לרבי יוחנן אית ליה, ומי אית ליה לרבי יוחנן רואין והא בעי מיניה ר' אסי מרבי יוחנן שני כוסות: אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן ועירבן זה בזה מהו ולא פשט ליה? מעיקרא לא פשט ליה לבסוף פשט ליה, אתמר נמי א"ר אמי א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אסי א"ר יוחנן ב' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן ועירבן זה בזה רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מיסרבין עליו ומבטלין אותו: זה הכלל מין במינו במשהו, שלא במינו בנותן טעם: *רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה: במינן במשהו, שלא במינן בנותן טעם, זה הכלל לאתויי מאי? לאתויי כל איסורין שבתורה. ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו ושלא במינן בנותן טעם וזה הכלל לאתויי טבל תניא כוותיה דרב ושמואל, תניא כוותיה דרבי יוחנן ור"ל תניא כוותיה דרב ושמואל כל איסורין שבתורה: במינן במשהו, שלא במינן בנותן טעם תניא כוותיה דר' יוחנן ור"ל כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו, שלא במינן בנותן טעם בשלמא יין נסך משום חומרא דעבודת כוכבים אלא טבל מ"ט? כהיתירו כך איסורו *דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי *(ותניא) נמי הכי *במה אמרו טבל אוסר בכל שהוא במינו, שלא במינו בנותן טעם:

מתני'

חזקיה אמר הגדילו באיסור אסור · פרש"י כגון היין של היתר היה בבור ואח"כ נפל עליו יין נסך דמלא מין את מינו וניעור ולא שנא כי נפלו מים תחלה לא שנא לבסוף דלא אמרינן רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו אלא היין מתחבר למינו ונעשה הכל יין נסך והשתא אין במים שיעור לבטלו הגדילו בהיתר כגון שהיין נסך היה בבור ונפל שם קיתון של מים וכשנפל עליו היין של היתר כבר נתבטל יין נסך במים שהמים *רבין עליו בהיתר לבדו ונתבטל ומשנתבטל לגמרי שוב אינו חוזר וניעור ור' יוחנן הגדילו באיסור נמי מותר דלא אמר מלא מין את מינו וניעור והוא שנפלו מים תחלה כפרש"י · וקשיא דדוחק הוא חדא מה שהעמיד רש"י מלתיה דר' יוחנן כשנפלו מים תחלה דא"כ ה"ל לפרש וע"ק הא דפירש הגדילו בהיתר כגון שנפל יין של היתר לבסוף דהא לישנא דקאמר יין נסך שנפל לבור משמע דאיכא יין של היתר בבור דהכי משמע לישנא כמו ההוא דלעיל דקאמר המערה יין נסך מחבית לבור כו' [א]לכן נ"ל הגדילו המים באיסור כלומר בשעה שנפלו מים לבור היה כבר מעורב היין נסך ביין של היתר אסור דלא אמר רואין ההיתר כאילו אינו כו' כיון שכבר נאסר הגדילו בהיתר כגון שנפל מים של היתר תחלה בבור ואח"כ יין של איסור הכל מותר כיון שבטל דהיינו שלא היה כבר נאסר ור' יוחנן אמר הגדילו נמי באיסור בין שנפלו מים תחלה בין לבסוף מותר דאית ליה רואין: **שני** כוסות · תימה למה לי סלק את מינו אפילו מינו דיין של חולין יסייע לבטל דהא ר' יוחנן לית ליה במינו במשהו אלא טבל ויין נסך *ותרומה נמי עולה בק"א אלמא דבטיל במינה וי"ל דהכא מיירי בדליכא ק"א ולכך אינו מבטל*: **חוץ** מטבל ויין נסך · וה"ה דמים במים במשהו: **טבל** מאי טעמא דכהיתירו כך איסורו · מה היתירו במשהו כשמואל דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי וכי היכי דכל שהוא חשוב להתירו, חשוב נמי לאסרו ותימה דהכא משמע דטעמא דטבל במשהו דכהתירו כך איסורו ובירושלמי קאמר *דטעמא משום דטבל יש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל כגון טבל ושביעית ומעשר והקדש כשהן במינן אבל שלא במינן בנותן טעם והשתא תרי טעמי ל"ל וי"ל דצריכי תרוייהו דאי ליכא אלא חד טעמא דיש לו מתירין הוי אמינא דוקא היכא דהבעלים בעיר דהא יש לו מתירין שהבעלים יכולים להפריש אבל אי ליכא בעיר אע"ג דיכול לילך במקום שהבעלים שם מ"מ כיון שיש לו טורח והולכה הוי כשאין לו מתירין כמו שפר"ת בפ' הזהב (ב"מ דף נג. ושם) דלא מיקרי יש לו מתירין אלא בלא טורח ויליאה הלכך אצטריך טעמא דהכא משום דכהתירו כך איסורו ואי ליכא אלא טעמא דהכא הוי אמינא דלא הוי במשהו אלא טבל גמור דהיתירו במשהו כדשמואל אבל מעשר ראשון הטבול לתרומת מעשר דהיתירו לא הוי במשהו דהא מעשר מן המעשר בעי אפרושי הוי אמינא דאיסורו לא הוי במשהו לכך אצטריך טעמא דירושלמי דיש לו מתירין:

אלו

הגדילו · המים והיין באיסור שנפל יין נסך בסוף והגדילו אסור ולא אמרינן *רואין את ההיתר כאילו אינו אלא יין נסך מתחבר למינו ואין המים רבין עליו וכ"ש אם נפלו מים בסוף כדאמרן לעיל: **הגדילו בהיתר** · שנפל יין היתר בסוף כבר בטל יין נסך במים שהמים רבו עליו בהיותו לבדו ומשבטל לגמרי שוב אינו חוזר וניעור: **ור' יוחנן אמר אפי' הגדילו באיסור** · מותר ומים נפלו *תחלה לא אמרינן מלא מין את מינו: **א"ל ר' ירמיה לר' זירא כו'** · ר' ירמיה לא הוה קים ליה בטעמייהו וסבר דטעמיה דחזקיה משום דאחר אחרון אני בא כר"א הלכך נפל יין נסך בסוף אסור, נפל כשר בסוף מותר ור' יוחנן כרבנן דאמר עד שיהא באיסור לבדו כדי לבטל את המים אבל היתר לא יצטרף עמו לבטל את המים ולאסור: **לא שנו** · לר"א דאם נפלה היתר בסוף מותר: **אלא שקדם וסילק את האיסור** · ולא נשלם השיעור אפילו ע"י צירוף: **אבל לא קדם וסילקו** · מצטרף היתר לאיסור להשלים את השיעור: **חזקיה דאמר כמאן** · אי כר"א קאמר אפי' הגדילו בהיתר אסור דהכא ליכא למימר קדם וסילקו אי כרבנן אפילו הגדילו באיסור מותר דהא אמרינן אפי' נפל איסור בסוף אינו אסור: **אלא** · גבי פלוגתא דשאור איכא למימר חזקיה ור' יוחנן תרוייהו אי כר"א אי כרבנן דטעמא דהכא ודהתם לא דמי דשאור ה"ט דלא בטיל משום דמתקן לכולה עיסה ואיסוריה לאו במשהו ור"א ורבנן בזה וזה גורם פליגי, יין נסך במינו איסורו במשהו, ושלא במינו בנותן טעם ופלוגתא דחזקיה ור' יוחנן משום מינו ושאינו מינו: **וברואין קמיפלגי** · חזקיה סבר לא אמרינן רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אלא כיון דיין כשר קודם ליין נסך ויין כשר הוא רבה על המים כי נפל יין נסך מלא מין את מינו וניעור אבל כי נפל נסך ברישא בטל ליה במים דמים הוי טפי עליה וכי הדר נפל כשר שרי דמשבטל יין נסך לא אמרינן חוזר וניעור: **ור' יוחנן** · סבר כיון דנפל נסך למינו ושאינו מינו רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו: **ומזגן** · במים לפי כח היין ויש במים שבשניהם כדי לבטל את התרומה ברוב: **מהו** · מי אמרינן רואין של חולין כאילו אינו והמים רבים על התרומה או דלמא מלא מין את מינו וניעור ורבה היין על המים: **זה הכלל** · דמתני' דמשום יין נסך לא איצטריך דהא תנא ליה יין במינו במשהו ויין במים בנותן טעם אלא לאיתויי שאר איסורין אתא כל נותן טעם במינו בששים משערינן כדאמרינן בשחיטת חולין (דף צח.) : **חוץ מטבל ויין נסך** · לקמן מפרש טעמא: **חטה אחת פוטרת הכרי** · מתרומה דהא לא אתפרש שיעורא דידה אלא ראשית דגנך כתיב ואפי' כל דהו ורבנן הוא דאמרי *עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים: **במה אמרו טבל** · איסורו במשהו **במינו** · אמרו אבל שלא במינו בנותן טעם, משום דבמינו איכא למימר כהיתירו כך איסורו אבל בשלא במינו ליכא למימר הכי אלמא טעמא משום הכי הוא:

מתני'

לעיל מט. ערלה פ"ב מ"א פסחים כו: תמורה יב.

פסחים כט.

[שבת יז: קידושין נח: חולין קט. חלה פ"ג מ"י]

[תרומות פ"ד מ"ג]

[ע' תוס' מנחות כב: ד"ה ור' יהודה סבר ותוס' זבחים עט. ד"ה רי"]

[וכן בגמ' דידן נדרים נח.]

[נ"ל ותנן]

נושא/מבנה
△ מח' אמוראים
מתי אומרינן שביטול איסור בתערובת תלוי בנותן טעם

ב' דעות
מה בא משנתנו לרבות ב'זה הכלל'..

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שני וכו' ותרומה נמי עולה בק"א. עיין זבחים דף עג ע"א תוס' ד"ה רי"א :

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה חזקיה. לכן נ"ל הגדילו כו'. נ"ב אבל בירושלמי כאן ובפ"ב דערלה מפורש כפרש"י נפל איסור בסוף אסור היתר בסוף מותר ואמר שם דא"ל מים תחלה דבכל ענין מותר · ואיני יודע מי דחקו לרש"י לומר דוקא תחלה :